

Орзiх Юрiй Геннадiйович

Нацiональний унiверситет «Одеська юридична академiя»,
доцент кафедри цивiльного права,
кандидат юридичних наук

ЗАВДАННЯ ОРГАНIВ НОТАРIАТУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПI РЕФОРМУВАННЯ НОТАРIАТУ

Стаття 1 Закону України «Про нотарiат» (далi – Закон) визначає Нотарiат в Україні як систему органiв i посадових осiб, на якi покладено обов'язок посвiдчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти iншi нотарiальнi дiї, передбаченi цим Законом, з метою надання їм юридичної вiрогiдностi. Досить широкий спектр дослiдникiв нотарiату надавали свої власнi науковi бачення концепту «нотарiат». Серед таких дослiдникiв є В.В. Баранкова, М.М. Дякович, Л.В. Єфiменко, Ю.В. Желiховська, В.В. Комаров, П.В. Крашенникoв, С.Г. Пасiчник, Л.К. Радзiєвська, I.П. Фрiс, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, В.М. Черниш, В.В. Ярков, та iн.

iнколи цi визначення мають досить примарний зв'язок з дiючим законодавством [1, с. 153], iнколи фактично дублює його [2, с. 7]. Водночас жодним з дослiдникiв не пiднимається питання про невідповiднiсть наявного законодавчого визначення нотарiату його реальному положенню, сутностi та становищу.

Наявне законодавче визначення нотарiату вже застарiле не просто темпорально (закрiплене ще у 1993 році), а за своєю суттю не вiдповiдає реальному змiсту нотарiату та нотарiальної дiяльностi. Застосування до нотарiату, як соцiального явища, закону ускладнення системної органiзацiї органiзмiв, шляхом епiстемiчної iнтервенцiї [3, с. 27] дає пiдстави стверджувати, що природний хiд життя зумовлює постiйне ускладнення суспiльних вiдносин так само як i системної органiзацiї живих органiзмiв та необхіднiсть постiйного розвитку регуляторних механiзмiв цих вiдносин. Кожний наступний рiвень системної органiзацiї потребує адекватного регуляторного механiзму, що вiдповiдає або наviть, щонайкраще, випереджає актуальну ситуацiю дiйсностi. iснуюче законодавче визначення нотарiату як раз i вiдноситься до одного з таких регуляторних механiзмiв, що не вiдповiдає реальному положенню речей у нотарiальнiй практицi та правовим вiдносинам, що складаються за участю суб'єктiв, що здiйснюють нотарiальнi повноваження.

Так, слiд вiдзначити, що повноваження суб'єктiв, що здiйснюють нотарiальну дiяльнiсть перевiряти виконання обов'язку громадян зi сплати ними податку на доходи фiзичних осiб (стаття 172, 174 Податкового кодексу України), обов'язок

нотаріусів проводити фінансовий моніторинг (п. Г, ч. 2, ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення») суб'єктів правочинів, що до них звернулися, повноваження у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, громадських організацій жодним чином не мають прямого відношення до існуючого визначення поняття нотаріат в Україні. Аналогічною є ситуація з проведенням нотаріусом процедур примирення та налагодження стосунків між клієнтами-учасниками правовідносин із застосуванням медіативних технік та способів. Виходячи з ситуації, що склалася у нотаріальній практиці справедливим буде надання на законодавчому рівні нотаріату статусу інституту превентивного правосуддя, завдання якого полягає у запобіганні будь-яких конфліктів та судових спорів, в тому числі за участю суб'єктів публічної влади, з приводу реалізації та здійснення суб'єктами правовідносин своїх законних прав та інтересів та виконання ними своїх обов'язків.

Іншою значною рушійною силою постійних змін у житті людей є стрімкий розвиток новітніх технологій у сфері інформаційних технологій та вплив їх на життя людей.

Інформаційні технології кидають серйозний виклик таким доволі сталим правовим конструкціям як нотаріат оскільки динаміка їх розвитку змушує нотаріат трансформуватися інколи суттєво. В даному випадку можна говорити про зміну способів надання нотаріальних послуг. Наприклад, у Грузії, можливим є посвідчення довіреностей за допомогою Skureконференції між клієнтом та нотаріусом і такі випадки у світі непоодинокі. Категорично негативну позицію з цього приводу займає Міжнародний союз латинського нотаріату [4], членом якого є 87 країн світу і Україна в тому числі з 2013 року. Тут насправді виникає дуже велика кількість спірних питань. Наприклад, питання наявності фізичного та/чи психічного тиску на особу, що знаходиться по той бік екрану від нотаріуса адже це також може стати спровокувати судовий процес. Дане явище вимагає принципового перегляду підходу до таких фундаментальних питань нотаріальної діяльності як: способи захисту інформації, що стає відома нотаріусу під час надання нотаріальних послуг (нотаріальна таємниця); способи верифікація осіб, що звертаються до нотаріуса по вчинення нотаріальних дій; способи перевірки інформації, що надається нотаріусу чи отримується ним особисто у процесі підготовки та здійснення нотаріальної дії.

3.3. Концепція реформування нотаріату України в напрямку євроінтеграції та децентралізації, презентована Нотаріальною палатою України 14.06.2017 року [5, с. 27] передбачає запровадження великою кількістю інноваційних технологій, що дає надію

на конкурентоспроможне майбутнє інститут нотаріату. Серед таких новацій передбачено втілення у життя електронного реєстру вчинення нотаріальних дій, використання нотаріусами спецрахунків **ESCROW**, **запровадження електронного реєстру нотаріальних дійта інше.**Окремої уваги потребує питання створення **електронного нотаріального архіву.** Електронні нотаріальні акти та Смарт-контракти (самовиконуючі контракти) не один раз вже ставали темами для обговорення на міжнародній арені. Так з 19 по 22 жовтня 2016 року, у Парижі (Франція), відбувся 28-ий Міжнародний Конгрес нотаріусів Міжнародного союзу латинського нотаріату (InternationalUnionofNotaries). Однією з тем, щодо яких були зроблені відповідні висновки на згаданому Конгресі, була тема електронного нотаріального акту та безпаперових процесів: технічні та правові питання. Так, було зроблено висновок, що нотаріальний акт може існувати у трьох можливих формах: 1. Паперовий документ з власноручними підписами сторін; 2. Електронний документ підписаний за допомогою електронного цифрового підпису та власноручного підпису нотаріуса з прикладенням печатки; 3. Електронний документ з підписами сторін, зробленими на цифровому планшеті через електронний цифровий підпис нотаріуса. Такий підхід є достатньо прогресивним та таким, що відповідає вимогам сьогодення.

Однак будь-які інновації у сфері нотаріату безпосередньо пов'язані з особою нотаріуса, його спроможністю адекватно опанувати нові технології. Так слід зазначити, що нотаріат як явище правової реальності пізнається нами у своїх проявах, які в свою чергу можна спостерігати лише під час виконання відповідними суб'єктами, що здійснюють нотаріальну діяльність, певних нотаріальних функцій, що покладені на них.

Підводячи підсумок звернемо увагу, що усі вище перелічені особливості нотаріальної діяльності та виклики які постають перед нотаріатом сьогодні завдяки розвитку ІТ індустрії вимагають адекватної реакції та перегляду суті поняття нотаріату з акцентом на персоніфіковану діяльність, що здійснюється нотаріусом.

Список використаної літератури:

1. Охорона цивільних прав та інтересів нотаріусом:дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Желіховська Юлія Віталіївна. — Хмельницький., 2012. — 211 с.
2. Нотаріат в Україні : Навч.посіб. / Л. К. Радзівська, С. Г. Пасічник; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : Юрінком інтер, 2000. — 525 с. — укр.
3. Вахштайн В. С., Ерофеева М. А. Эпистемические интервенции:в поиске новых моделей кросс-дисциплинарноговзаимодействия [Электронный ресурс] / В. С. Вахштайн,М. А. Ерофеева // SSRN: электрон-